

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Лъчезар Георгиев Георгиев

– рецензент по процедурата за избор на

– **ДОКТОР В**

*професионално направление „Обществени комуникации и
информационни науки” (Журналистика – Книгоиздаване XXI век)*

Факултет по журналистика и масова комуникация,

Софийски университет „Св. Кл. Охридски”,

Катедра „Пресжурналистика и книгоиздаване”,

*във връзка с процедура за присъждане на образователната и научна
степен **доктор***

на докторант Симона Деянова Калева

на тема: ТВОРЧЕСКИ И БИЗНЕС ВЗАИМООТНОШЕНИЯ МЕЖДУ

ЛИТЕРАТУРЕН АГЕНТ И ИЗДАТЕЛ.

РОЛИ, СЮЖЕТИ, ДИАЛОЗИ.

НАУЧЕН РЪКОВОДИТЕЛ: ПРОФ. Д-Р АЛБЕРТ БЕНБАСАТ

1. ДАННИ ЗА ПРОЦЕДУРАТА

Процедурата по защитата на редовен докторант Симона Деянова Калева, в професионално направление 3.5. *Обществени комуникации и информа-ционни науки*: Факултет по журналистика и масова комуникация, Софийски университет „Св. Кл. Охридски”, е съгласно решението по *Протокол № 02 от 12.11.2018 г.* от заседание на Катедрения съвет на катедра „Пресжурналистика и книгоиздаване” при ФЖМК, СУ „Св. Климент Охридски”. По точка 1. от дневния ред е взето решение: *Откриване на процедура за вътрешна защита на Симона Калева – редовен докторант с научен ръководител проф. д-р Алберт Бенбасат и определяне на рецензенти.*

Издадена е заповед РД 30-13 от 07.01.2019 г. на г-н Ректора на СУ „Св. Кл. Охридски“, в която е определен, в съответствие със законовите разпоредби, съставът на научното жури за редовната защита и се посочва окончателният срок до нейното провеждане. В януарското заседание на

катедрата от 2019 г. съставът на журито и датата за редовна защита е потвърден; потвърдени са качествата на дисертационния труд и е изразено общото мнение, че той може да бъде насочен за официална защита; посочени са и сроковете за написване на рецензиите и становищата от страна на членовете на научното жури, определена е и датата на защитата пред научното жури.

От цялата преписка, с която успях да се запозная, става ясно, че процедурата е редовно обявена и няма констатирани нарушения. Подаването на документи е придвижвано в съответствие с изискванията. Цялата документация по защитата отговаря на *Закона за развитието на академичния състав в Република България* и съответните правилници за неговото приложение.

2. ОБЩИ ДАННИ ЗА ДОКТОРАНТУРАТА

Представен за обсъждане е дисертационен труд за присъждане на образователната и научната степен „доктор”, с автор докторант *Симона Деянова Калева* и заглавие: ***ТВОРЧЕСКИ И БИЗНЕС ВЗАИМООТНОШЕНИЯ МЕЖДУ ЛИТЕРАТУРЕН АГЕНТ И ИЗДАТЕЛ. РОЛИ, СЮЖЕТИ, ДИАЛОЗИ.***

Авторката е декларирала че дисертацията не е представяна пред други университети, институти и други висши училища за придобиване на образователна и научна степен.

Трудът съдържа: увод, четири глави, заключение, резюме на научните приноси, списък с публикациите, библиография и приложения. Общият обем на изследването е 252 страници. В Приложения 2 например е включен примерен договор на английски език за преводно издание между подагент и издател; приложение 3 пък дава извадки от попълнени въпросници с отговори на английски и български език, като са включени подагенти и издатели. В „Анализи и резултати – четвърти въпросник“ е дадена аналитична картина с подробни коментари върху резултатите от

направените анкети, обясняващи важни процеси, свързани с продуцирането и маркетинга на авторските права.

Общото впечатление е за съразмерно структурирано и добре поднесено в композиционно отношение изследване, при спазването на съответните научни изисквания. Важен принос за това има и научният ръководител на докторанта проф. д-р Алберт Бенбасат, дългогодишен преподавател в същата катедра на ФЖМК при СУ „Св. Кл. Охридски”, утвърден специалист в областта на книгата и книгоиздателските процеси.

От самото изследване е налице и обстоятелството, че докторант Симона Деянова Калева притежава съответния практически опит, свързан с изследваната проблематика. Това несъмнено ѝ е помогнало в изясняване на темата, изложението, анализите.

3. НАУЧНИ ПРИНОСИ И НОВОСТ НА ИЗСЛЕДВАНЕТО

Дисертационният труд съдържа научно-практическа приложимост и полезност в сферата на интелектуалната собственост и нейната защита, на авторското право и сродните му права, както и по проблемите на литературния агент и неговата практика в чуждестранното книгоиздаване.

В уводната част са представени обектът, предметът, целите, задачите и методиката на изследването. Изведени са и основните задачи на дисертацията. Целите на дисертационния труд, определени от Симона Калева, са двупосочни: *научно-изследователски* /опит за собствена дефиниция на понятията литературен агент и литературна агенция, хронологично проследяване на развитието на авторското право в световен и национален план, преглед и анализ на процеса по обособяването на професията литературен агент и еволюцията при моделирането на длъжностните му отговорности/; и *практико-приложни* /събиране и изследване на професионални мнения, свързани с агентската дейност от звената по веригата *агент-подагент-издател*; преглед на най-новите тенденции и дигитални трансформации и тяхното влияние върху

авторското право и бизнес отношенията в книгоиздателския процес/. С оглед на поставените цели се изпълняват няколко задачи: проучване и обзор на историческите предпоставки, довели до появата на литературните агенции, със съответния хронологичен преглед на първите професионалисти в бранша; преглед на теории от сферата на философията и естетиката с аналитични обобщения върху различни културологични пластове и с представяне на херменевтични теории от полето на литературата и изкуството, и при подкрепата на фундаментален труд от Валтер Бенямин. Интересен е погледът на авторката при изясняване на диалогичността и историчността – Ханс-Георг Гадамер; и на езика като събитие в проучванията на Пол Рикъор.

Наред с това докторант С. Калева извежда сред водещите задачи и теоретична обосновка върху механизмите за работа на съвременната литературна агенция, с преглед и анализ върху дейността ѝ; като смята да открие ключови моменти при воденето на преговори между агенти и издатели. Проучването на последните тенденции при електронните и аудио форматите в книгоиздаването и влиянието им върху авторското право и диалозите между звената по веригата също е сред водещите задачи в изпълнение на поставените изследователски цели. Накрая авторката изтъква и необходимостта от провеждане на емпирично анкетно проучване, събиране и анализиране на данни относно диалогичните процеси между автор и главен агент; главен агент и подагент; издател и подагент – задача, която също в хода на изследването е подкрепена със съответната фактология и емпиричен материал.

Изпълнението на целите и задачите категорично е потвърдено в хода на изложението. В първа глава е направен сполучлив опит за определение и предпоставки за възникването на литературната агенция. Представят се началните стъпки на литературното агентство в България и българските литературни агенции в условията на пазарен преход.

Ще отбележа и това, че в изложението е налице актуалност на разработваната тема, при това закономерно обусловена от световните тенденции, свързани с нарастване на ролята на литературния агент в глобалния свят, както и свързаната с правата на автора и сродните му права съвременна и актуална защита на интелектуалната собственост. От друга страна, изследването е полезно и за интересующите се специалисти в сферата на мениджмънта на модерния издателския бизнес. Приносен момент е и самата методика на изследването, с прилагане на комплексен научен подход, включващ съчетание на исторически, културологичен, емпиричен и съпоставителен анализ, което се потвърждава и в самото изложение.

Аналитичният обзор и критичният анализ на теоретични източници е в съчетание с изведеното мнение на експерти в сферата на издателската индустрия от различни държави, а методът на анкетирането предлага интересни позиции от утвърдените бизнес практики в издателския бизнес. Приносен момент в труда е също изследването на съвременната литературна агенция и тенденциите в работата ѝ в контекста на динамичния и виртуален свят на модерното комуникационно общество. С приносен характер е и проучването на електронните книги като нова издателска и бизнес реалност, с техните предизвикателства и перспективи, ориентация към нови модели и специфични публики.

На финала, в раздела за анкети, и по-точно в „Анализи и резултати – трети въпросник“ по отношение на световните тенденции в книгоиздаването Симона Калева прави интересни изводи, като подчертава становището на подагентите за наличието на мода, но и значение на локалния вкус и предразположението на аудиторията; че „глобалната мода диктува локалните издателски политики“ и привежда категорични примери в посока на комерсиалната литература.

В „Анализи и резултати – четвърти въпросник“ Симона Калева обяснява и важни проблеми на маркетинга и продуцирането на авторски

права у нас, като привежда становището на редактор на голямо детско книгоиздателство, който счита, че „повечето подагенти не се занимават с представителство на местни автори в чужбина“ – тук докторант С. Калева добавя, че „към днешна дата това е ниша, която остава неразработена в България“ –мнение, отразяващо, за съжаление, не особено позитивната ситуация, в която се намират повечето български автори.

Сред достойнствата на труда е *привеждането на редица чуждестранни публикации по темата и тяхното добросъвестно цитиране*. В библиографския списък са посочени общо 75 източника на научна информация: това са трудове на български автори, енциклопедични издания, електронни ресурси с публикации по темата от различни авторитетни сайтове. Положителен момент е и това, че докторант *Симона Деянова Калева* е ползвала източници по темата, публикувани в авторитетни научни издания. Самата тя е направила интересни авторски публикации по темата на своето научно изследване, което е видно и от приложената документация.

Впечатли ме и онази мисъл от *Заключението* на труда, където Симона Калева прави на с. 212-213 актуален за съвременните тенденции в книгоиздателския процес извод:

„Сюжетите, които криволичещите пътеки на авторското право чертаят, определят голяма част от случващото се в съвременното световно книгоиздаване. Макар и в сянка, литературните агенти задвижват издателските процеси, диктуват тенденциите, предотвратяват или изглаждат противоречията и недоразуменията. Линиите, по които едно произведение може да бъде представявано от носител на права, щрихират хода на действията, от които зависи резултатът при изработване на крайния продукт – книгата.“

Смятам, че Симона Калева напълно владее творческия материал в дисертацията; нещо повече, продължителната работа върху него ѝ е помогнала да го осмисли, да направи своите научни наблюдения, да приведе и своите творчески оценки.

4. БЕЛЕЖКИ И ПРЕПОРЪКИ

Към цялостното изпълнение на дисертацията нямам конкретни въпроси и бележки, защото смятам, че с разработването на темата и благодарение на избраната методика, са налице много добре постигнати цели и задачи на тезата.

Положителен момент е, че след първоначалния вариант на труда докторант Симона Калева е прецизирала библиографията; направила е авторски редакционни допълнения и корекции в дисертацията, така че сега да звучи изчистено, научно обосновано и с приложен характер, в подкрепа на обучението и на по-нататъшната научна работа и на други изследователи.

Бележка: В случай, че след придобиването на образователната степен „доктор“ Симона Калева предприеме по-нататъшни изследвания и разшири тематичния им периметър, бих ѝ препоръчал, напълно добронамерено и без ангажимент от моя страна за изчерпателност, да направи преглед или да има предвид и още някои изследвания, свързани с темата за интелектуалната собственост, нейното продуциране и прилагането на защитата на авторските права у нас и по света, например:

Georgiev, Lachezar. The author and the book publishing process : Two studies on the book and print communications. – Saarbrücken; Düsseldorf [*Germany*] : Lambert Academic Publishing, 2016. – 66 p. ISBN 978-3-330-02030-6 [две англоезични студии; електронно и печатно издание].

Georgiev, Lachezar. Management of intellectual property. – In: Georgiev, Lachezar. *Management and Strategy in Book Publishing and Printed Communications.* / Translation from Bulgarian Snezhana Boyanova, Lena Ilieva. – В. Търново : FABER, 2014, pp. 67–82. ISBN 978-619-00-0080-8 [Монографията, в обем 248 с., е изцяло на английски език].

Georgiev, Lachezar. Intellectual property and an author. // Т р у д о в е на ВТУ Св. св. Кирил и Методий. Фак. Математика и информатика. Т. 7. *Обществени комуникации и информационни науки.* – В. Търново : Унив. изд. “Св. св. Кирил и

Методий”, 2016, с. 11–66. ISSN 2367 –8135 [*Студията е изцяло на английски език. Abstract and Titul (Great Britain). Резюме и на бълг. език.*]

Интелектуалната собственост – формула за успех, творчество и иновации / Състав. Т. Тренчева. – София: За буквите – О писменехъ, 2015. – 356 с. ISBN 978-619-185-160-7

Минков, Андрей. Международная охрана интеллектуальной собственности. – Санкт Петербург: Питер, 2001. – 720 с. [*Монографията е изцяло на руски език*].

Тренчева, Тереза. Интелектуалната собственост в Интернет. – София: За буквите – О писменехъ, - 260 с.

Цветкова-Казандзи, Силвия. Управление на дигитални права за разпространение на съдържание. – В: Д и г и т а л н и т е медии / Състав. М. Пешева, М. Петров, М. Попова. – В. Търново: Фабер, 2012 с. 297–303 [*Книгата е по проект на Фонд Научни изследвания на МОН*].

WIPO manifesto – signatures as of 16 apr. 2005. – In: <http://www.cic.unb.br/docents/pedro/trabs/wipo-sigs.pdf>

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Като взех предвид задълбочеността, приносните моменти и отличната интерпретация на научната фактология, правилното извеждане на творческата хипотеза, а по отношение на структурата и оформлението – композираното с вкус и професионализъм научно съчинение, при ползването на значителен брой актуални библиографски източници, впечатляващи авторски емпирични наблюдения и добре поднесено приложение, то *подкрепям представената дисертация. Категорично и положително гласувам: на Симона Деянова Калева да бъде присъдена образователната и научната степен „доктор”.*

28. 01.2019 г.

София

РЕЦЕНЗЕНТ:

/проф. д-р Лъчезар Г. Георгиев/